

werkplaats 33

jaargang 21 | juli 2023

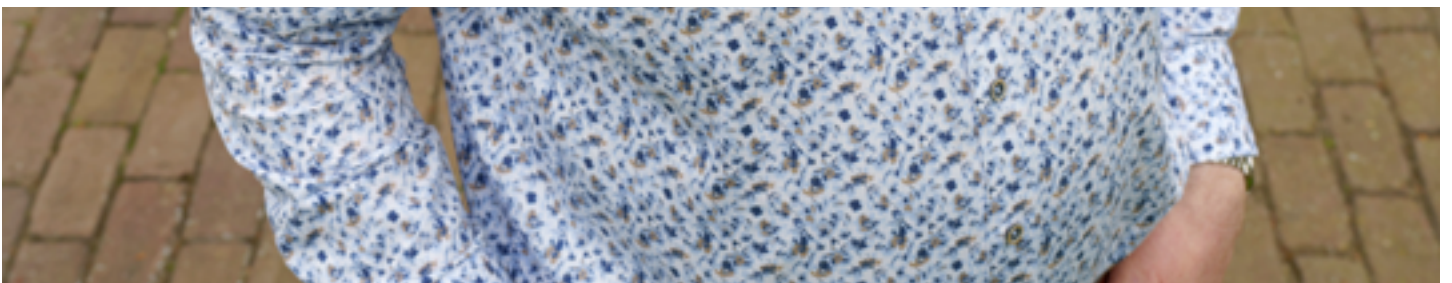

Veerkrachtige dorpen

Gemeenschapskracht
Sucessen
en uitdagingen

Eigen vastgoed
Zelf gebouwen ontwikkelen,
beheren en exploiteren

Wonen in de klas
Van leegstaande scholen
tot woningen voor oud en jong

colofon

Werkplaats voor de leefomgeving is een uitgave van KNHM foundation.

www.knhm.nl
info@knhm.nl

Redactieadres:
KNHM foundation
Postbus 33
6800 LE Arnhem

Redactie: Jitske Tjijmersma, Klase Piebenga,
Linde Nouws Keij

Coördinatie en eindredactie: Linde Nouws Keij,
Arghe de Sitter

Met dank aan: Frederieke de Vries, Mariska Lokker

Vormgeving: Ana-Maria Marin – www.ammarin.nl

Concept: Frame Publishers

Foto omslag: VVB Fotografie John Voermans
Druk: Canon Arnhem

Oplage: 12.500 exemplaren
ISSN: 1574-2083

Werkplaats voor de leefomgeving wordt uitgegeven rondom een actueel thema. Dit nummer staat in het teken van veerkrachtige dorpen en is uitgebracht in samenwerking met de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen.

De verantwoordelijkheid van de teksten berust bij de auteurs. De inhoud van deze Werkplaats voor de leefomgeving kan geheel of gedeeltelijk worden overgenomen indien de bron vermeld wordt en de redactie daar toestemming voor geeft.

voorwoord

Dorpen doen het zelf

De uitdagingen voor bewoners op het platteland zijn niet gering: demografische ontwikkelingen, stikstof, energietransitie, en ook daar vereenzaming. Ga er maar aan staan. En dat is precies wat heel veel dorps- en plattelandsbewoners doen. Ze zitten niet bij de pakken neer, maar nemen initiatief, ook al kost ze dat zeeën van tijd en geduld en stuiten ze op gevestigde belangen van de overheid of de markt.

Overheid en burgers vormen lang niet altijd een gouden koppel. Daar liggen nog kansen! Als voorzitter van KNHM foundation heb ik talloze voorbeelden voorbij zien komen van de veerkracht van mensen in de dorpen en buurten. Ik zie – zeker bij lokale overheden – een groeiend besef van de kracht van het platteland en de waarde van een intensieve samenwerking met inwoners. Zo zet de P10 – het netwerk van de 31 grootste plattelandsgemeenten – zich in voor onder andere nieuwe economische kansen in de buitengebieden, natuur- en waterbeheer, maar ook de leefbaarheid in de kleine kernen: voorzieningen, zorg en onderwijs. En daar ligt natuurlijk een groot raakvlak met het werk van KNHM, maar ook met dat van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK), onze samenwerkingspartner voor deze Werkplaats.

Samen met de LVKK laten we in deze editie zien waartoe veerkrachtige dorpen in staat zijn. Wat dacht je van het realiseren van een compleet nieuw vitaal dorpshart, of het zelf beheren van dorpsgebouwen met een maatschappelijke functie? Kleinschalige wooninitiatieven ontwikkelen voor jong en oud? Ontmoeten staat vaak centraal in die initiatieven, want dat is de basis van elk samenlevingsverband. We geven ook aandacht aan een andere manier van kijken naar grondgebruik. Hoe kunnen we natuurinclusieve landbouw bedrijven? Hoe herstellen we de biodiversiteit? We laten een van de (vele) inwonersinitiatieven op dit gebied aan het woord.

De potentie van dorpskracht en plattelandskracht zit overal, aan de randen van Nederland net zo goed als in de Randstad. Dat moeten we koesteren, want die kracht speelt een belangrijke rol in het vinden van oplossingen voor grote vraagstukken. Er zijn gemeentes die onderzoeken hoe ze bewoners kunnen helpen om zelf aan de slag te gaan met waterbeheer. Goed voor klimaatbestendigheid maar ook voor sociale cohesie. Ook de energietransitie kreeg een boost toen burgers zelf aan de slag gingen in coöperaties. Dorpsbewoners vinden zelf oplossingen! Overheden en andere partijen moeten daar oog voor hebben en ze de ruimte geven.

Annemarie Jorritsma
Voorzitter KNHM foundation

04
visie
"BEWONERS IN EEN DORP KUNNEN
SAMEN HEEL VEEL BEREIKEN"

08
inspirerend voorbeeld
100% HETEREN IN NIEUW DORPSHART

10
goed voor elkaar
8 TIPS VOOR INITIATIEFNEMERS

12
achtergrond
"NIEMAND VAN ONS HAD OOI
EEN DORPSHUIS GERENOVEERD"

16
goed voor elkaar
8 X ZO WERKT HET (WEL)!

18
inspirerend voorbeeld
ALS TILLIGTE IETS DOET
MET VRIJWILLIGERS, LUKT HET ALTIJD

20
achtergrond
ELF DORPEN, ÉÉN GEDACHTE

22
inspirerend voorbeeld
COÖPERATIE LAND VAN ONS

24
duiden en doen

26
achtergrond
WONEN IN DE SCHOOL IN VIER
VENRAYSE KERNEN

30
JUBILEUM KNHM

31
KERN MET PIT 2024

Veerkrachtige dorpen

“Bewoners in een dorp kunnen samen heel veel bereiken”

Als we willen dat mensen goed kunnen blijven leven in het landelijk gebied, is aandacht nodig voor de vraag wat voor hen belangrijk is, en wat hen bindt. Werkplaats sprak met drie experts over de succesfactoren en uitdagingen van collectieve veerkracht: “Vaak zijn mensen wel 10 of 20 jaar bezig.”

tekst: Jeroen van der Spek
fotografie: Marcel Krijgsman, De Beeldredactie

“Je zet een bewonersinitiatief niet zomaar even op poten”

In veel Nederlandse dorpen staan het voorzieningenniveau en de leefbaarheid onder druk. Tegelijkertijd zijn er op steeds meer plaatsen bewoners actief die blij geven van collectieve veerkracht. Ze zetten zich in om de leefbaarheid te bevorderen, de ontmoetingsfunctie in hun dorp te behouden of collectieve oplossingen te vinden op het gebied van bijvoorbeeld ouderenzorg, wonen of eenzaamheidsbestrijding. Wie op zoek gaat naar veerkrachtige dorpen, hoeft niet lang te zoeken.

Vrolijk

“Vorig jaar hebben we een brochure uitgebracht onder titel Goed voor Elkaar Dorpen”, zegt Klaske Piebenga, bestuurssecretaris van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen. “Deze brochure belicht elf dorpen, waar de gemeenschapskracht zich sterk heeft ontwikkeld en bewoners zich gezamenlijk inzetten voor de leefbaarheid. Zoals het Overijsselse dorp Zalk, vorig jaar winnaar van de Dorpsvernieuwingsprijs. Daar heeft een groep bewoners gezamenlijk een multifunctioneel dorpswoning gerealiseerd met ruimte voor kinderopvang, verenigingsleven, paramedici, camperplaatsen en een hub voor pakketdiensten. Zo’n project laat heel mooi zien hoe dorpsbewoners met elkaar veel kunnen bereiken. Ik word daar oprecht heel vrolijk van.”

Onderweg inspelen

Collectieve woonzorgprojecten, bewoners die gezamenlijk de overstap op duurzame energie organiseren of een dorpsinitiatief om de verkeersafwikkeling in een dorp te verbeteren: lokale veerkracht heeft veel gezichten. Dat geldt maar ook voor het vermogen om onderweg in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen. “In Austerlitz hebben bewoners een zorgcoöperatie in het leven geroepen die inmiddels ruim tien jaar bestaat”, zegt Jitske Tiemersma,

directeur KNHM foundation. “In die tijd hebben ze niet alleen verschillende diensten gerealiseerd die bijdragen aan de sociale cohesie en gezondheid van de bewoners, maar ook veel nieuwe dingen opgepakt die in het dorp speelden. Zoals huizen voor bewoners met een zorgvraag en de exploitatie van een café dat commercieel gezien niet meer rendabel was. Het zittende bestuur is er bovendien in geslaagd om tijdig goede opvolgers te vinden. Ook dat vind ik een heel mooi voorbeeld van veerkracht.”

Uniek karakter

Veel veerkrachtige dorpen vormen een antwoord op de uitdagingen die zich in delen van het Nederlandse platteland hebben voorgedaan, zoals vergrijzing, teruggelopen voorzieningen en wegtrekkende jongeren. Ontwikkelingen die de leefbaarheid negatief kunnen beïnvloeden, maar soms juist leiden tot nieuwe kansen en nieuwe kracht.

Jitske Tiemersma: “In Kloosterburen hebben de inwoners er bewust voor gekozen om niet mee te gaan in negatieve termen zoals krimpgebied, maar om juist te kijken naar de kansen en het unieke karakter van het platteland. Door wonen, werken, zorg, cultuur en groen te integreren, zetten de bewoners in op sociale en duurzame vernieuwing. Dat vind ik heel inspirerend om te zien.”

Aanjagen wat er (nog) niet is

In veel dorpen zijn actieve en betrokken bewoners een vanzelfsprekend gegeven geworden. Dat neemt niet weg dat de kaart van Nederland ook veel ‘witte vlekken’ vertoont, dorpen waar ogenschijnlijk minder gebeurt en bewoners zich niet zichtbaar georganiseerd hebben. “Op de ene plek is meer sociaal kapitaal aanwezig dan op de andere”, zegt Elles Bulder, lector Leefomgeving in Transitie aan de Hanze Hogeschool Groningen. “Dat betekent dat er ook dorpen zijn waar het aan bottom-up initiatief ontbreekt en het lijkt of niemand actief is. De vraag is vervolgens: moet je dat laten gebeuren, of moet je toch proberen om de gemeenschapskracht daar te stimuleren. Als ik kijk naar de intentie van Elke Regio Telt, moet je actief ingrijpen op plekken waar nu niets gebeurt.”

Jitske Tiemersma: “Dat denk ik ook. Bij KNHM zijn we vorig jaar uitvoerig in gesprek gegaan met onze vrijwilligers. Uit die gesprekken kwam onder meer naar voren dat we ons juist willen inzetten voor plekken die niet zo actief zijn, of waar mensen niet zulke sterke netwerken hebben. Dat vraagt alleen een hele andere houding dan we gewend zijn.”

Met onze focusgebieden Ontmoetingsplekken en Kleinschalige wooninitiatieven en ons jaarlijks programma Kern met Pit richten we ons op het aanjagen en versterken van bestaande initiatieven. Maar misschien moet je op sommige plaatsen zelf het eerste zetje geven.”

Vallen en opstaan

Van woonzorgappartementen en een voedselcoöperatie in Luttenberg tot de multifunctionele accommodatie It Waed in Sexbierum-Pietersbierum: de lijst met voorbeelden van veerkrachtige dorpen is eindeloos. Toch gaat ook aan de meest succesvolle bewonersinitiatieven vaak een proces van vallen en opstaan vooraf. **Klaske Piebenga:** “Een bewonersinitiatief is niet iets wat je even op poten zet. De meeste dorpen die in Goed voor Elkaar aan bod komen, zijn 20 jaar geleden al begonnen om hun eerste stappen te zetten. Je moet het over een langere periode vol kunnen houden en als bewonersgroep in staat zijn om je initiatief duurzaam te verankeren. Dat vraagt vaak veel doorzettingsvermogen.”

Elles Bulder: “En een behoorlijke lange adem. Zeker als de initiatiefnemers van het eerste uur te lang alle verantwoordelijkheid blijven dragen, dan loop je het risico op uitputting of vrijwilligers-burnout. Daarom is zo belangrijk dat de overheid in initiatieven een faciliterende rol op zich neemt, bijvoorbeeld bij het uitvoeren van financiële taken. Voor bewonersinitiatieven is het vaak heel moeilijk om een goede penningmeester te vinden. Terwijl dat een essentiële functie is, zeker in projecten waar subsidies voor moeten worden aangevraagd en afgerekend. Daar zou de gemeente een taak kunnen pakken.”

Te korte termijn

Veel bewonersinitiatieven gaan gepaard met een lange spanningsboog. Dat geldt niet alleen voor de startfase, maar zeker ook voor het duurzaam verankeren van initiatieven. Toch leert de praktijk dat de investeringen van gemeentes en fondsen vaak gericht zijn op de korte termijn. **Klaske Piebenga:** “De makke van veel fondsen is dat er geen geld is voor continuïteit. Bewoners krijgen vaak projectsubsidie voor het ontwikkelen van een initiatief, maar voor de implementatie en coördinatie ontbreekt meestal de financiering. Om een initiatief ook op langere termijn vooruit te brengen, is er meestal echt structurele ondersteuning nodig.”

Elles Bulder: “Ik vind het ook jammer dat bewonersinitiatieven altijd een succes moeten zijn. Fondsen en gemeentes hebben sterk de neiging om bewonersinitiatieven te beoordelen op de resultaten die in subsidieaanvragen worden beschreven: een dorps huis dat is gerealiseerd of het aantal bewoners dat is bereikt. Met als gevolg dat initiatieven de risico's uit de weg gaan die nodig zijn om innovatief te zijn. Soms heeft het feit dat een groep bewoners ergens aan de slag gaat en iets in beweging zet al ontzettend veel waarde. Wij noemen dit bijvangst, maar het kan soms zelfs belangrijker zijn dan de resultaten die in de subsidieaanvraag worden genoemd.”

Niet wegduiken

De opmars van veerkrachtige dorpen laat zien dat bewonersinitiatieven een belangrijke motor zijn geworden van maatschappelijke ontwikkeling en sociale innovatie. Zonder de inzet en betrokkenheid van bewoners hebben grote actuele opgaven, zoals de energietransitie, geen kans van slagen.

Jitske Tiemersma: “Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft onlangs een aantal scenario's geformuleerd voor de inrichting van Nederland in 2050, waaronder het scenario Regionaal Geworteld. In dit scenario speelt bewonerskracht

een prominente rol. Als je grote opgaven zoals de energietransitie of klimaatadaptatie wilt realiseren, kun je niet om lokale en regionale gemeenschappen heen.”

Klaske: “Het omgekeerde geldt ook: je kunt als dorp niet wegduiken voor iets als de energietransitie. Als gemeenschap ontkom je er niet aan dat je met elkaar in gesprek moet gaan over het gewenste niveau van voorzieningen in je dorp, maar ook over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld klimaat, energie, wonen en zorg. Precies wat de bewoners van veerkrachtige dorpen samen doen.” —

“Bewoners krijgen vaak wel projectsubsidie maar geen structurele ondersteuning”

Elles Bulder,
lector Leefomgeving in Transitie, Hanzehogeschool Groningen

“Soms is de bijvangst belangrijker dan de resultaten die de subsidieaanvraag vereist”

Klaske Piebenga, bestuurssecretaris Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen

Jitske Tiemersma,
directeur KNHM foundation

“Bij grote opgaven kun je niet om lokale en regionale gemeenschappen heen”

100% Heteren in nieuw dorpschart

“Je doet het uiteindelijk niet voor de stenen”

Na meer dan 20 jaar plannen maken en investeerders zoeken is het bijna zover dat het gloednieuwe dorpschart echt gaat kloppen. **Ronnie Groenewold** kan niet wachten. Ruim 8 jaar is hij nauw betrokken bij de voorbereidingen. “Als over een jaar alles leuk draait, met blijde winkeliers en met elke maand een buitenactiviteit en dagelijks iets te doen in de Huiskamer van Heteren, dan is Hart van Heteren helemaal geslaagd.”

tekst: Arghje de Sitter
fotografie: John Voermans

Heteren ligt aan de Gelderse Nederrijn en was eeuwenlang een gehuchtje langs en op de dijk. “Daar gebeurde alles, daar waren de kerk, een veerpont en de herberg. Mensen leefden van de fruitteelt en de steenfabriek”, vertelt Ronnie Groenewold, die vijf jaar geleden switchte van de dorpsraad naar de stichting Hart van Heteren. Totdat de A50 er kwam, met in de jaren 70 een grote brug over de Rijn. Die had veel impact. Het inwonersaantal groeide tot meer dan 5000, er kwam een enorm industrieterrein bij maar het aantal winkels nam af.

Ronnie: “De natuurlijke ontmoetingsplek aan de dijk had zijn functie verloren en de levendigheid nam behoorlijk af. Zo’n 25 jaar geleden stonden er bewoners op die vonden dat het dorp een hart verdiende, met winkels en een centrale ontmoetingsplek. Toen begon de plannenmakerij.”

Laatste kans

Om plaats te maken voor een centrum werden gebouwen gesloopt en functies verplaatst. School, postkantoor en sporthal kregen een andere plek, een grote open ruimte bleef over. Maar toen kwam naast de moderne tijd – winkelen op internet – ook nog

de financiële crisis. Het vertrouwen in de haalbaarheid van een dorpschart met winkels zakte tot een nulpunt. De dorpsraad, die zich al jaren sterk had gemaakt voor de plannen, gaf echter niet op. “Met een protestmars trokken we naar het gemeentehuis”, vertelt Ronnie. “De gemeenteraad gaf ons een laatste kans en subsidie om een bureau in te schakelen. Geïnspireerd door andere plekken in het land kwam er een visie, en wij als team werden ambassadeurs van het plan. En toen de winkeliers uit ons midden als eersten contracten gingen tekenen, begonnen ook een projectontwikkelaar en investeerders erin te geloven en ging het balletje rollen. Van de gemeente moesten we minstens 70% van de vierkante meters verhuurd hebben. Met bijna 90% hebben we dat ruim gehaald.”

Eigen klei

In februari dit jaar is de Huiskamer van Heteren geopend, met een bibliotheek, dorps-servicepunt, werkplekken én een ontmoetingsruimte. “Zeg maar het sociale hart van het centrum, gerund door onder andere veertig vrijwilligers. Met een eigen lokale koffiebrander! En leuke zitjes en kopjes die gebakken zijn in de

steenfabriek, evenals de stenen van de muur. Klei uit de Rijn is gebruikt voor de muurverf. Appelsap uit de Betuwe, kortom 100 procent Heteren. De bedoeling is dat hier altijd kleine activiteiten zijn voor alle inwoners en iedere maand een buitenevenement.”

Doe- en denkkraft

Ronnie betreurt het dat de stichting niet zelf de gebouwen gaat exploiteren. “We hadden immers die huurcontracten al. Dan heb je een soort geldmotor, waarmee je maatschappelijke dingen kunt doen. Maar het lukte niet zonder commerciële investeerder, en daardoor hebben we als dorp zelf geen kapitaal kunnen opbouwen.” Helaas, want naast de inrichting van de huiskamer moeten ook een fontein, een carillon en een mooi lichtplan betaald worden. De provincie Gelderland bood uitkomst met de Dorpendeal, een subsidie voor sociale verbinding. Vervolgens verkleinde de gemeente het financiële gat, dat nu te overzien is. “Wij hebben een heel goede combinatie van doe- en denkkraft in ons dorp, waarmee we ook de overheden mee konden krijgen. We kloppen pas bij ze aan als we zelf niets meer kunnen bedenken.

inspirerend voorbeeld

KNHM heeft ons geholpen met de ontwikkeling van de business case voor vastgoedontwikkeling en met juridische adviezen.”

Niet voor de stenen

Er zal in Heteren een totaal nieuwe dynamiek ontstaan, zegt Ronnie

vooruitblikkend. “De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen onderzoekt straks de impact van de veranderingen op de ervaren leefbaarheid in ons dorp, zoals veiligheidsgevoel of sociale cohesie. Daar ben ik misschien wel het meest trots op. Want je doet het uiteindelijk niet voor de stenen, maar

om hier een plek van te maken met magneetwerking, waar mensen elkaar ontmoeten en het goed hebben.”

Met vereende krachten

Hart van Heteren was er niet gekomen zonder kartrekkers uit verschillende lokale organisaties, waaronder #Heteren Sociaal, stichting Dorpsraad Heteren, stichting Open Voor Jou en de Ondernemers Vereniging Heteren.

En ook niet zonder de intensieve betrokkenheid van KNHM-adviseur Robert-Jan de Bes en diens netwerk.

www.hartvanheteren.nl

8 tips voor jouw project

Als je – in een dorp – samenwerkt aan het bereiken van een doel ontstaat er positieve energie, oftewel gemeenschapskracht! Daarmee versterk je de leefbaarheid en sociale samenhang. Acht tips ter inspiratie voor als je zelf aan de slag wilt gaan met een project in jouw dorp!

beeld: Ana-Maria Marin
bron: LVVK

1 Is dit ons probleem?

Er komt veel op je af als je als dorp iets voor elkaar wilt krijgen. Stel je dan altijd eerst de vraag: wie gaat over dit onderwerp of deze ontwikkeling? Wie is de 'eigenaar' of wie is verantwoordelijk? Dit helpt je om onderscheid te maken tussen wat 'van ons' is en wat op het bord van de gemeente, de politiek of een maatschappelijke organisatie ligt. Als er geen collectief belang is, laat het dan aan de gemeente (of andere partner) over.

Kies je onderwerpen!

2 Wat maakt ons dorp uniek?

Als dorpsbewoner koester je met je medebewoners een gezamenlijke liefde voor de plek, de historie, het erfgoed, het mooie gebied waarin je woont en leeft. Dat brengt een wij-gevoel met zich mee. Dat wij-gevoel – jullie identiteit – is een sterk fundament waarop je samen verder kunt bouwen. Het onderstreept ook dat elk dorp uniek is. En dat alle verschillende onderdelen van het dorp met elkaar samenhangen: het verenigingsleven, de economische en sociale voorzieningen, de cultuur, het landschap en natuurlijk alle unieke individuen die samen 'wij' zijn.

3 Wees je bewust van deze kracht en maak er gebruik van!

4 Doen we het samen?

Blijf altijd investeren in de samenwerking, want zo groeit gemeenschapskracht. Zorg voor vertrouwen in elkaar en bewaar dat. Ken je medebewoners, hun kennis, kwaliteiten en creativiteit. Jullie kunnen elkaar aanvullen en versterken, elk vanuit je eigen achtergrond. Dat geldt ook voor samenwerken met de gemeente of andere overheden en organisaties: blijf aan tafel met de gemeente en andere partners, probeer elkaars keuzes te begrijpen. Zoek samen naar de ruimte om het beste voor het dorp te bereiken.

5 Ken en vertrouw elkaar! Zoek samen naar ruimte!

Namens wie spreken we?

Zijn jullie als initiatiefnemers écht in verbinding met de rest van het dorp? Zorg dat iedereen de kans krijgt om mee te praten. Wees bereikbaar, aanspreekbaar, sta open voor andere meningen en maak dat je die ook hoort. Sluit niemand uit en laat anderen in hun waarde. Iedereen mag iets zeggen en niemand is de baas. Betrek zoveel mogelijk heel het dorp, met de beste communicatiekanalen en zo concreet mogelijk. Heb oog voor de wensen én talenten van je mede-inwoners. Een goed gevoerde dialoog maakt dat het hele dorp zich gekend voelt bij besluitvorming.

Neem minderheidsstandpunten serieus!

Kunnen we onszelf bedruipen?

Om een initiatief te realiseren is meestal geld nodig. Er zijn veel mogelijkheden: subsidies van de gemeente of een andere overheid, fondsen, of geld van de gemeenschap (crowdfunding). Denk na over hoe je initiatief zichzelf kan bedruipen, zodat je ook na afloop van de subsidieperiode verder kunt. Als je als dorp eigen financieringsbronnen ontwikkelt, ben je minder afhankelijk van anderen. Een eerste (klein) succes blijkt vaak een vliegwiel voor meer of grotere projecten.

Probeer eigen inkomsten te genereren!

Hoe organiseren we ons?

Om een betrouwbare gesprekspartner voor anderen te zijn en om iets voor elkaar te krijgen, is het van belang je te organiseren. Dat kan als stichting, vereniging of (dorps)coöperatie. Elke vorm heeft voor- en nadelen. Kies de vorm die bij jullie gemeenschap past en durf die weer aan te passen als dat beter is. Een dorpsondersteuner, aangestuurd door het dorp, kan een belangrijke rol hebben om de lijnen in het dorp met elkaar te verbinden. Dorpsondersteuners coördineren, signaleren, adviseren en ondersteunen – ze zijn aanspreekpunt en spin in het web.

Kies een passende organisatievorm en overweeg een dorpsondersteuner!

Hoe houden we een lang proces vol?

Gemeenschapskracht bouwen vraagt om een lange adem. Een visie op de toekomst helpt je om de koers scherp te houden: hoe willen we dat ons dorp of onze wijk er over 10 of 20 jaar uitziet? Dit kun je vastleggen in een dorpsvisie of dorpsagenda.

Geniet van de kleine stappen en vier successen, want dat smaakt naar meer. Hou rekening met tegenvallers, want die horen er ook bij. Juist dan is het zaak om elkaar vast te houden. Wees trots op je vrijwilligers, geef vaak schouderklopjes, heb ook oog voor de grenzen aan vrijwilligerswerk. Zoek verbinding met jongeren en koester de nieuwkomers. Zij voegen nieuwe creativiteit en impulsen toe.

Vier je successen, geef schouderklopjes en laat nieuwe creativiteit toe!

Hoe komen we aan kennis en inspiratie?

Overal in Nederland zetten inwoners zich in voor hun gemeenschap. Er is al veel kennis en ervaring opgebouwd. De provinciale verenigingen voor kleine kernen bundelen al die expertise en stellen die graag beschikbaar. Zo kan het Kleine Kernen Spel je helpen bij het nadenken over je rol nemen als dorpsoverleg. Een vernieuwde versie van dit spel is in de maak.

Ook bij je eigen gemeente kun je kennis ophalen. En natuurlijk bij andere dorpen. Ga zeker eens op bezoek bij een dorp waar ze met soortgelijke vraagstukken aan de slag zijn.

Klop aan bij collega-dorpsoverleggen, de gemeente of een provinciale vereniging voor kleine kernen, of bij KNHM!

KNHM hielp gemeenschapshuis De Linde in Oirlo bij planontwikkeling

“Niemand van ons had ooit een dorpshuis gerenoveerd”

In de soos onder het gemeenschapshuis dronk **Paul Classens** in zijn tienerjaren vaak een potje bier met zijn kameraden. Sinds 2012 is hij voorzitter van datzelfde gemeenschapshuis. Dit voorjaar opende het geheel gerenoveerde en uitgebouwde De Linde in het Limburgse Oirlo zijn deuren. **Maurice Bergmans**, vrijwilliger bij de KNHM foundation, adviseerde bij de planontwikkeling. “In een traject als dit zou je standaard iemand als Maurice erbij moeten hebben.”

tekst: Els Wiegant
fotografie: Jos Kusters

“Het middelpunt van het dorp, dé ontmoetingsplek voor jong en oud.” Zo omschrijft Paul Classens, geboren en getogen in Oirlo (1200 inwoners), de functie en betekenis van het gemeenschapshuis. “Het hele sociale leven, bijna alle verenigingen, zit in De Linde. Zeker nu ook het café in het dorp gesloten is. Mijn vrouw en ik en onze kinderen zitten in diverse verenigingen, mijn moeder legde er – tot haar dood vorig jaar – elke week een kaartje. Het is een rustmoment in de gejaagde wereld waarin we leven. Doordat je elkaar hier ontmoet, weet je het als iemand hulp nodig heeft. Zo werd mijn moeder altijd opgehaald voor haar spelletje kaarten. Je hebt wat voor mekaar over.” En mensen hebben ook wat voor hun dorpshuis over, vult Maurice Bergmans aan. “Omdat ze het belang ervan inzien. Als je zo’n accommodatie in een dorp niet hebt, heb je ineens heel veel níét.” Als KNHM-adviseur ondersteunt Maurice de bestuurders van De Linde. Ook is hij zelf voorzitter van een gemeenschapshuis in Wellerlooi (Noord-Limburg). Maurice is één van de ruim 100 KNHM-adviseurs in het land die lokale initiatiefnemers ondersteunen met gratis inzet van hun kennis en ervaring.

Schoon door de Poort

Gemeente Venray, waar Oirlo onder valt, had in 2012 al plannen om de zeventien dorps- en wijkcentra in de gemeente minder afhankelijk te maken van subsidies. Die plannen werden concreet in 2014, tijdens Pauls voorzitterschap: het project Schoon door de Poort werd geboren. “Wij betaalden altijd huur en stookkosten. Was iets kapot, dan belden we de gemeente.” Maurice legt uit dat gemeentes in Limburg vaak een exploitatiebijdrage aan gemeenschapshuizen of wijkcentra betalen, maar daardoor ook voor de kosten voor groot onderhoud opdraaien. “Daar wilden ze vanaf. We kregen tot 2018 de tijd om een renovatieplan te maken. Deden we niet mee, dan zaten we met een gebouw met achterstallig onderhoud van een half miljoen.” Gemeente Venray geeft een eenmalige financiële bijdrage om een accommodatie in goede staat te brengen. **Paul:** “Daarna moet het gemeenschapshuis de eigen broek ophouden.”

“Deden we niet mee, dan zaten we met een achterstallig onderhoud van een half miljoen”

Geld is, zoals wel vaker, een hindernis. **Maurice:** “Kleinere dorpskernen hebben een beperkte verdien capaciteit. Pa speelt bij de fanfare, de kinderen zitten bij de jeugdvereniging en oma is lid van de KBO. Je komt telkens bij dezelfde huishoudens terecht.” **Paul:** “En je kunt van een scoutingvereniging ook geen hoge huur vragen. Dat overleven die clubs niet.” **Maurice:** “De bijdrage in de renovatiekosten is nog wel op te hoesten, maar je moet ook geld reserveren voor het onderhoud op de lange termijn.”

Goeie bestuurders

Er gaat veel (vrije) tijd zitten in het project. **Paul:** “Wij hebben diverse projectplannen en exploitatiebegrotingen gemaakt en er met heel veel mensen, deskundigen, aan gewerkt en gerekend. In coronatijd hadden we om de week een Teams-vergadering van wel twee uur. Ook toen het plan eenmaal was goedgekeurd, kwamen wij met de dertien leden van het projectteam elke twee weken bij elkaar. Ondanks de hulp die we van de gemeente kregen, kostte het ons ontzettend veel tijd.”

Dat is ook bij andere dorpen zo, weet Maurice. “Dit soort planvorming duurt altijd heel lang. Schoon door de Poort is een mooi proces, maar de kaders ervoor werden pas gaandeweg duidelijk. Dat is best lastig want dan weet je niet precies wat er van je wordt verwacht.” **Paul:** “Toen alles voor de vergunningaanvraag rond was, bleek bijvoorbeeld ineens dat we niet aan de geluidsnorm voldeden. Moesten de kozijnen van hout worden, maar dat dreef de prijs weer op.” **Maurice:** “Dat soort dingen creëert ook negatieve energie. Enthousiaste vrijwilligers kunnen zich tegengewerkt voelen, dat is redelijk frustrerend. Ik zie het vaak gebeuren.”

Voor Paul is het zeer herkenbaar. “Ik snap best dat vrijwilligers erop afknappen. Voor een activiteit of een commissie vind je nog wel mensen, maar ik ben blij dat wij zulke goeie bestuurders hebben, want als die zouden stoppen... Daar maak ik me weleens zorgen om.”

Professioneel onderbouwen

Paul blikt terug op de hulp die het bestuur van De Linde van KNHM foundation heeft ontvangen. “Wij hebben best veel deskundigheid in het dorp, maar niemand heeft ooit een dorps huis gerenoveerd. Maurice heeft veel kennis en weet de wegen te bewandelen. Zulke trajecten zouden standaard ondersteund moeten worden door iemand als hij.” **Maurice:** “Mijn ondersteuning was heel breed deze keer. Ik weet zelf iets van rekenwerk en begrotingen, van verduurzaming, van bestemmingsplannen en ik heb bij ons gemeenschapshuis zelf een renovatie meegemaakt. En verder weet ik waar ik de benodigde informatie kan krijgen, zowel binnen als buiten KNHM.”

Voor technische en bouwkundige vraagstukken benaderde Maurice deskundigen bij Arcadis. “Zij hebben bijvoorbeeld de begroting gemaakt en de ruimtelijke onderbouwing geschreven die nodig was om het bestemmingsplan gewijzigd te krijgen. Arcadis is ook mee geweest naar een gesprek met de gemeente over de duurzaamheidseis van ‘nul op de meter’. Soms is een investering daarvoor veel te hoog. Een half miljoen euro die je pas na dertig jaar kunt afschrijven is waanzin. Wij konden dat mede door het advies van Arcadis professioneel onderbouwen, voor vrijwilligers is dat soort dingen veel moeilijker.”

Het grondig opgeknapte De Linde – het veertig jaar oude pand is helemaal ‘gestript’ – is sinds het carnaval dit voorjaar in gebruik genomen. **Paul:** “Iedereen is enthousiast en vindt het hartstikke mooi. Het heeft ontzettend veel tijd en moeite gekost, maar het gebouw was er ook echt wel aan toe.” Op 8 juli is de officiële opening, met een feest voor alle mensen die aan de renovatie hebben bijgedragen. ■

“Ondanks de hulp die we van de gemeente kregen, kostte het ons ontzettend veel tijd”

“Ik weet waar ik informatie kan vinden, zowel binnen KNHM als daarbuiten”

Dit doet KNHM

Ondersteuning voor ontmoetingsplekken

KNHM foundation biedt hulp aan ontmoetingsplekken buiten (zoals pluk- en speeltuinen) en binnen (zoals dorps- en gemeenschapshuizen). KNHM-adviseurs, afkomstig uit de betreffende provincie, brengen inhoudelijke expertise in, bijvoorbeeld op technisch of organisatorisch gebied, maar ook kennis over het proces.

Expertise van Arcadis

KNHM schakelt vaak de hulp in van Arcadis. Al sinds dertien jaar geven Arcadis-experts gratis advies aan dit soort projecten. Vaak vinden zij het erg leuk om dit soort bewonersinitiatieven te steunen; het biedt een extra dimensie aan hun professionele leven. Deze activiteiten zijn ingebed in het MVO-programma van Arcadis. De KNHM-adviseurs die als vrijwilliger de lokale initiatieven ondersteunen, kunnen een aanvraag voor deze expertise indienen.

Leningen, startkapitaal, garantie

KNHM Participaties BV, een samenwerking met VSB Fonds, helpt initiatieven met een lening. Vaak is er wel een verdienenmodel, maar geen startkapitaal. Banken bieden dikwijls geen soelaas. KNHM Participaties kan bijvoorbeeld een lening verstrekken met een looptijd van tien jaar en adviseurs van KNHM bieden in die periode ook advies.

Samenwerking met partners

KNHM heeft een groot partnernetwerk en neemt ook deel aan gezamenlijke campagnes, zoals WarmteBoost, een samenwerking met vijf landelijke partijen. Het doel is om ontmoetingsplaatsen zoals buurthuizen te helpen hun energierekening naar beneden te brengen. Voor 50 locaties is 25.000 euro beschikbaar om duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Ook zijn er kennis- en inspiratiesessies waar ieder die zich aanmeldt gratis gebruik van kan maken. Informatie op www.warmteboost.nl

Meer weten over onze ondersteuning aan lokale initiatieven voor buurthuizen, broedplaatsen, gemeenschappelijke tuinen en buitenruimtes? In iedere provincie is een team van KNHM-adviseurs actief, die er graag meer over vertellen. Kijk op onze website: www.knhm.nl

Sparren met KNHM over jullie ontmoetingsplek? Neem contact op met Yvonne Rosloot van KNHM. Zij kan je ook in contact brengen met de deskundigen in jouw provincie.
yvonne.rosloot@knhm.nl

8 x zo werkt het (wel)!

Typerende kenmerken van succesvolle dorpsgemeenschappen

In een aantal dorpen in Nederland is de goede samenwerking tussen mensen die in hun leefomgeving iets willen bewerkstellingen, en de mensen met wie zij bij de overheid te maken krijgen, basis voor succesvolle verandering.

beeld: Ana-Maria Marin
bron: LVVK

1. Groeien als een boom

Lokale kracht beklinkt in decennia

Een lange adem, doorzettingsvermogen, groeikracht of gewoon veel geduld: bij de meeste dorpen zijn de eerste (kleine) stappen 20 jaar of langer geleden gezet. Vaak legde een dorpsvisie of dorpsplan de basis. Het succes van die eerste stappen leidde tot steeds meer initiatieven en langzamerhand werd de verantwoordelijkheid die de dorpsgemeenschap zelf nam, steeds groter. Zo groeien krachtige dorpsgemeenschappen op met de tijd.

2. Ook kunnen leunen

Ondersteuning van een professional helpt

Meestal vrijwillig, niet vrijblijvend. Een gemeenschap die zelf de regie over zorg of energie op zich neemt, zoals Wmo-taken, een verpleeghuis of een zonne-weide, gaat grote verplichtingen aan. Het gaat om groot geld, vastgelegd in financiële contracten met gemeente, zorgverzekeraars, banken en energiemaatschappijen en/of het aannemen van personeel. Dat vraagt veel van vrijwilligers en inwoners. Dorpsondersteuners kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Ze worden aangestuurd door het dorp en zorgen voor praktische ondersteuning en het leggen van verbanden.

3. Verenigd verenigen

Kleinere clubs kiezen óók voor het grotere belang

Een actief verenigingsleven is vaak een kenmerk van een sterke gemeenschap. Goede onderlinge samenwerking tussen de verschillende verenigingen en organisaties is een onmisbaar succes-element. Mensen bundelen hun krachten in het grotere belang van het dorp. Dat is nodig omdat het nogal eens moeilijk is om nieuwe bestuursleden te vinden én omdat verenigingen in dezelfde vijver vissen als het gaat om aanwas van vrijwilligers. Op elkaar afstemmen werkt.

4. Van vraagstuk naar visie

Korte- en langetermijnvragen krijgen antwoord

Vroeg of laat komt hij op de agenda, de vraag: wat voor dorpsgemeenschap willen we zijn in de toekomst? Aanleiding is vaak een acuut probleem, zoals de sluiting van het café of de sporthal of een nijpend tekort aan seniorenwoningen, dat opgepakt wordt. Wanneer dit succesvol blijkt, biedt het kansen voor meer. Gaandeweg komt er dan ook aandacht voor de bredere vraag: wat is onze identiteit? Waar gaan we voor? Het antwoord hierop wordt vaak vastgelegd in een dorpsvisie. Die weer helpt bij verdere keuzes.

5. Zorgen dat je blijft

(Dreigende) krimp leidt vaak tot actie

Een aantal dorpen heeft te maken met krimp: soms blijft het bij een voorspelling, soms neemt het aantal inwoners daadwerkelijk af, soms valt het mee en is er nog een beetje groei. Verwachte krimp leidt vaak juist tot actie: dat gaat ons niet gebeuren! Wij gaan kringgroeien!

6. De economie van de vitale gemeenschap

Inkomsten genereren om doelen te bereiken

Op veel plekken ontstaat een vorm van dorpsconomie. De gemeenschap creëert eigen inkomsten: een camperstandplaats, zelf het groenonderhoud doen, een zonneweide in eigendom of succesvolle exploitatie van de sporthal. Bewoners zijn zelf (bijna) helemaal verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie. Dat is de 'economie van de vitale gemeenschap'. Het draait daarbij om zorgdragen voor de toekomst van het dorp, waarbij het geld niet het doel is, maar wel een belangrijk middel.

7. Coöperatie

Concrete vorm voor draagvlak en ondernemerschap

Om grotere ontwikkelingen in goede banen te leiden, kiezen veel gemeenschappen voor het oprichten van een (dorps)coöperatie. Het is een mooie manier om alle dorpingen te betrekken en draagvlak te krijgen. Binnen de coöperatie worden alle ontwikkelingen in de gemeenschap samengebracht en met elkaar verbonden, ook financieel. De coöperatie geeft ruimte aan de mensen die (nieuwe) ontwikkelingen willen oppakken en biedt geld en expertise.

8. Gemeenschaps- én gemeentekracht

Van goede samenwerking profiteren bewoners én ambtenaren

Wanneer gemeente en gemeenschap investeren in goede samenwerking en wederzijds begrip, wordt de ontwikkeling van gemeenschapskracht enorm versterkt. De impact van die gemeenschapskracht is zeer groot. Binnen het dorp zelf, maar ook binnen het gemeentehuis.

“De bank kon ons niet helpen”

Het Overijsselse Tilligte (zo'n 760 inwoners) is energiek en naar buiten gericht, zegt **Gerard Groeneveld** van (onder meer) de Stichting Beheer OG MFA's Tilligte. Iedereen doet wat, er zijn wel twintig of meer verenigingen en clubs. Dus ook genoeg vrijwilligershanden om iets moois op te bouwen. Dat is al gebeurd bij de realisatie van de multifunctionele accommodatie (MFA) Terra Nova, en binnenkort zal ook het langverwachte bedrijfsverzamelgebouw van de grond komen.

tekst: Arghje de Sitter
fotografie: John Voermans

Gerard Groeneveld is zo'n Tilligter die dingen voor elkaar krijgt. Hij is manager bij een technisch bedrijf, geboren en getogen in het dorp en al ruim 30 jaar actief als voorzitter in besturen van verschillende verenigingen en stichtingen. Op dit moment kijkt hij uit naar de ontknoping van een lang traject: de financiering van de verbouwing van een zwaar verouderde gymzaal tot een bedrijfsverzamelgebouw. In 2018 leek alles rond: het gebouw was verworven, de plannen gemaakt, lokale (startende) ondernemers wilden er ruimtes huren. De financiële onderbouwing was meer dan gedegen, maar de bank kwam niet over de brug.

Steeds weer nee

Groeneveld: “Ons plan – commercieel sociaal-maatschappelijk vastgoed – paste niet in het plaatje van de bank. Het was om moedeloos van te worden, steeds weer cijfers aanleveren, steeds weer nee. Totdat vorig jaar de KNHM foundation in beeld kwam, waarmee we heel snel konden schakelen. Hun adviseur Gerard Klein vond het bijzonder dat onze plannen al zo compleet waren, op de financiering na. KNHM Participaties stapte in en raadde ons aan er een commerciële partij bij te

vragen. Zo zijn we nu in onderhandeling met Triodos. Ik verwacht binnenkort groen licht.”

Bakker en pin

Het dorp leefbaar houden, dat is waarom Groeneveld en zijn medebestuurders van drie stichtingen zich inzetten. Soms mondt dat uit in grote projecten waar beheer, exploitatie en verbouwing van onroerend goed aan te pas komt. Dat begon al midden jaren 90, toen drie parochies samen gingen en de pastorie vrij kwam. “Daar hebben we een dorps huis van gemaakt, met plek voor kinderopvang en verenigingen.” Toen in 2000 de Rabobank vertrok, kocht de vastgoedstichting dat pand om er een filiaal van de bakker in te huisvesten, plus een pinautomat: het ‘Kern’Gebouw. Daarmee was de kous niet af. In 2012 maakten de inwoners het Dorpsplan Plus, met als belangrijke wens een moderne sportaccommodatie. “Wij hadden in die tijd echt het gevoel dat er iets moest gebeuren om het voorzieningenniveau op peil te houden. We kregen toen de kans om het dorps huis uit te breiden. Zo is tussen 2015 en 2017 onze nieuwe MFA verzezen, met een gloednieuwe sportzaal,

praktijkruimte voor fysiotherapie, oefenruimte voor de muziekvereniging en een sociale ontmoetingsruimte. Daaraan is behoefte, want de kroeg verdwijnt ook uit het dorpsbeeld. Heel veel bewoners hebben meegeholpen met de bouw. Op een zaterdag hadden we 45 vrijwilligers, we moesten de schaftpauzes in ploegen doen!”

Duurt te lang

In die tijd werd ook de kiem gelegd voor het bedrijfsverzamelgebouw voor startende ondernemers, waarvoor de verouderde gymzaal van de gemeente werd aangekocht. **Groeneveld:** “Ondernemers zijn belangrijk voor een dorp: wonen, leven, werken, recreëren: alles moet hier kunnen. Dat idee vond best wel gehoor. Toch heeft het project een tijd stilgestaan. Maar waar een wil is, is een weg. ‘Dat kan niet’ werkt bij mij als een rode lap op een stier.” Dat de grote betrokkenheid van vrijwilligers in Tilligte een succesfactor is, was al bewezen bij de totstandkoming van de MFA. “Aan iets wat goed gaat, wil iedereen meedoen. Het lukte ons toen om ook na de start van het project nog meer geld los te krijgen, plus dat er wel voor drie ton aan vrijwilligerswerk in zit. Er was een vliegwieleffect. Nu met het

inspirerend voorbeeld

bedrijfsverzamelgebouw is dat anders. Het duurt te lang, mensen verliezen het geloof erin, dus wij moeten dat enthousiasme weer opnieuw aanzwengelen.”

Kuddegevoel

Groeneveld vertrouwt erop dat het goedkomt. “We hebben de mooie tekeningen voor de buitenkant van het gebouw laten zien. Dat helpt. Als je zelf enthousiasme en realisme uitstraalt, krijg je veel voor elkaar.”
Andere tips voor hoe je doelen bereikt

heeft hij ook: “In een bestuur heb je mensen nodig met verschillende achtergronden en deskundigheden, die elkaar vertrouwen, waarderen en respecteren. Communiceren is heel belangrijk, verstand van financiën ook, net als lef en ondernemend zijn. In ons bestuur zitten bijvoorbeeld een accountant, een makelaar, een docent, een projectontwikkelaar en zelf ben ik een commerciëleman en conceptontwikkelaar. In het MFA-traject hebben we op aandringen van een bestuurslid

bewonersavonden georganiseerd. Ik vond dat eerst niet nodig, die vrijwilligers kwamen tóch wel. Maar het was mooi dat we in zes avonden veel feedback en betrokkenheid oogstten. Dus door open te staan voor elkaars inbreng en ideeën kom je tot goede besluiten. In dorpen ligt zo'n gezamenlijke aanpak voor de hand, wij hebben vanzelf al binding met elkaar. Ik hoop dat we dat 'kuddegevoel' in de hele samenleving weten te behouden. We moeten het samen doen.” ■

Kijk ook op tilligte.com

Elf dorpen, één gedachte

Winkels en scholen sluiten en openbaar vervoer en andere voorzieningen verdwijnen uit de dorpen. Regio's worden achtergesteld, zo werd dit voorjaar bevestigd in een rapport van drie gerenommeerde adviesorganen.* Niet zo gek dus dat dorpsbewoners het heft in eigen handen nemen. Hoe sommigen dat doen staat beschreven in de uitgave **Goed voor Elkaar Dorpen** van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK). Het blijkt dat (dreigende) krimp leidt tot actie en meer gemeenschapszin.

tekst: Els Wiegant
fotografie: Coöperatie Klooster&Buren

Ze hebben het goed voor elkaar én ze zijn goed voor elkaar. Dat is kort samengevat wat de elf dorpen gemeen hebben. Van het Limburgse Beringe tot het Noord-Hollandse Broek in Waterland en van het Overijsselse Zalk tot Rekken in de Achterhoek: gemeenschapszin is een belangrijke kernwaarde voor de dorpsbewoners. Je helpt elkaar, kijkt naar elkaar om en werkt met elkaar samen. Zodat iedereen zich thuis kan voelen en het dorp zich kan (blijven) ontwikkelen. Neem het Groningse Kloosterburen, gelegen in een dunbevolkt plattelandsgebied. In het centrum van het dorp ligt 't Olde Heem, het hart van Coöperatie Klooster&Buren. 't Olde Heem was een bejaardenhuis, nu wonen mensen van verschillende generaties in de 55 appartementen. De coöperatie streeft naar een leefbare en vitale dorpsgemeenschap, waarin alles met elkaar verbonden is: leven, wonen, zorg en behoud van de cultuur. Klooster&Buren kocht 't Olde Heem toen het pand leeg kwam te staan en verwierf daarna ook een kerk, kloostertuin en een boerderij in het dorp. Daar werken vrijwilligers en bewoners en komen ze samen. De coöperatie is voor iedereen toegankelijk en daarom werkt het goed.

Mienskip

Ook in Heeg is 'mienskip', Fries voor gemeenschapszin, al van oudsher een belangrijke waarde. In het dorp kwam eind jaren 90 een stuk grond vrij. In samenspraak met de bewoners werd besloten er een heempark in te richten. Dit initiatief leidde ertoe dat de bewoners gezamenlijk een dorpsvisie opstelden. Door de ervaring dat je samen iets voor elkaar kunt krijgen, werden de initiatieven langzaam uitgebouwd. Heeg kreeg steeds meer ambities op het gebied van duurzaamheid. In het heempark kwamen er fruitbomen, kippen en een moestuin – allemaal voor algemeen gebruik – en er werd een markt georganiseerd. Maar Heeg streeft naar nóg meer: het dorp wil 'van het gas af' en de bewoners zijn bezig een collectief warmtenet op te richten. Een groot project met een lange doorlooptijd, waar dan ook twee betaalde krachten voor zijn aangetrokken. Want, zegt het duo: "Het is een professionele klus, dit werk kun je niet van vrijwilligers vragen. Hun kwaliteit zit in het meedenken."

Krimp spoort aan tot actie

Wat draagt bij aan het succes van deze dorpen? De meeste hebben al twintig jaar geleden of eerder de eerste, soms kleine, stappen gezet. Net als in Heeg lag een dorpsvisie of dorpsplan vaak aan de basis daarvan en net als in Heeg leidden de prille successen tot nieuwe initiatieven. Gaandeweg namen de dorpen steeds meer verantwoordelijkheid op zich. Krimp, of dreigende krimp, blijkt bewoners vaak tot actie te hebben aangespoord.

Wat ook opvalt is de goede samenwerking tussen verenigingen en organisaties. Samenwerken haalt kwaliteiten in iedereen naar boven en verbindt die met elkaar. De krachten bundelen ten behoeve van het grotere belang van het dorp is alleen al nodig omdat het soms moeilijk is om bestuursleden te vinden.

Zelf de regie nemen over zoiets complex als energie, ook zoals in Heeg, betekent een grote verplichting en vergt veel tijd en verantwoordelijkheid van vrijwilligers en dorpsbewoners. Een dorpsondersteuner kan daarbij een belangrijke rol spelen. In sommige dorpen ontstaat ook een eigen economie, bijvoorbeeld omdat de gemeenschap een camperstandplaats of sporthal exploiteert. Veel gemeenschappen richten een (dorps)coöperatie op om zulke activiteiten te kunnen managen. Regelmatig worden KNHM-adviseurs ingeschakeld om hierover mee te denken.

“In sommige dorpen ontstaat een lokale economie, met een (dorps)coöperatie”

Koester vertrouwen

Er is een verandering in de samenleving gaande van passieve naar (pro-)actieve gemeenschappen. Die ontwikkeling heeft ook invloed op de relatie tussen dorpsgemeenschappen en gemeentes. Die laatste reageren wisselend op de dorpsinitiatieven, zo blijkt. Sommige gemeentes reageren enthousiast, sommige een tikje argwanend en weifelend over het loslaten van hun 'regiefunctie'.

Vitale gemeenschappen, zo concluderen de opstellers van de publicatie, gedijen in ieder geval bij een overheid die zich bescheiden opstelt en tegelijkertijd betrokken is. Een van de adviezen die zij gemeentes geven is dan ook: blijf altijd investeren in de samenwerking, want zo groeit de kracht van de gemeenschap. Koester het vertrouwen in elkaar, ondersteun de eigen rol van de gemeenschap en zoek samen naar de ruimte om het beste voor het dorp te bereiken. Nemen zij de adviezen ter harte, dan zal het aantal Goed voor Elkaar Dorpen de komende jaren ongetwijfeld flink kunnen groeien. ■

* Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, Raad voor het Openbaar Bestuur en Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Meer lezen over de elf dorpen, hun ervaringen en de tips? De brochure Goed voor Elkaar Dorpen is te downloaden via:
[lvkk.nl/ Publicaties/Goed voor Elkaar Dorpen](http://lvkk.nl/Publicaties/Goed_voor_Elkaar_Dorpen).

Janneke Hoekstra van Land van Ons:

“Landbouw is ook voor de natuur heel belangrijk”

Naast veerkrachtige dorpen heeft het platteland ook veerkrachtige natuur nodig. In de coöperatie Land van Ons, opgezet als burgercollectief, leggen zo'n 23.000 deelnemers geld in voor aankoop van grond voor duurzame landbouw. Honderden vrijwilligers zijn actief in de perceelteams en de centrale teams. Waarnemend voorzitter **Janneke Hoekstra**: “Wij laten zien hoe je tegelijkertijd kan boeren en de biodiversiteit bevorderen!”

tekst: Arghje de Sitter
fotografie: John Voermans

Land van Ons is een coöperatie. Iedereen kan lid worden, zegt Janneke Hoekstra. “In een coöperatie beslis je belangrijke dingen samen, zoals waar het geld naartoe gaat. Wij stemmen over welke percelen wij gaan kopen en die grond verpachten wij aan biologische boeren (of boeren die dat willen worden) tegen een relatief lage pachtprijs. Samen met de pachter maken we dan een plan hoe we het landschap gaan herstellen en het natuurlijke leven laten terugkeren. Bijvoorbeeld met kikkerpoelen, hagen, kruidenrijk grasland of ecologisch geschoonde sloten. En de eerste goede stap op weg naar een betere bodemkwaliteit is afzien van mestinjectie, kunstmest en bestrijdingsmiddelen.”

Samen grond verwerven

Janneke Hoekstra, van oorsprong bioloog, heeft in haar werkzame leven veel met landbouw en natuur te maken gehad, bij onder andere TNO, RIVM en het ministerie van LNV. Het bestuur van Land van Ons past haar goed. **Janneke**: “In 2019 was de oprichting en in 2020 de aankoop van ons eerste perceel. We hebben nu zo'n 275 ha en willen nog veel meer! Want voor herstel van biodiversiteit heb je wel 300.000 ha natuurinclusief landbouw-

gebied nodig, zeker 15 procent van het totale landbouwareaal. Die grond hoeft niet allemaal van ons te zijn, want er zijn ook veel andere organisaties bezig met dit doel, zoals Caring Farmers, Herenboeren, Lenteland, Aardpeer en nog veel meer.

Via het Groenboerenplan (een grote coalitie van boeren- en maatschappelijke organisaties) hebben we ook inbreng in het Landbouwakkoord. Maar we zijn geen lobbyorganisatie, wij willen onze doelen bereiken met gezamenlijke grondaankoop en natuurinclusieve landbouw.”

Breed

Andere initiatieven werken vaak net anders, met een andere doelgroep: lokaal, of gericht op één segment, zoals groenteteelt. “Je hebt verschillende modellen”, zegt Hoekstra. “Herenboeren bijvoorbeeld kopen zelf geen grond, maar pachten dat en nemen er boeren in dienst. Land van Ons heeft een laag instapbedrag en we hebben alle grondgebonden landbouw in ons pakket: akkerbouw, groenteteelt, melkveehouderij. Onze leden zijn vegetariërs en veganisten maar ook mensen die vlees eten. Daarnaast hebben we een paar honderd vrijwilligers die actief zijn in

de organisatie, maar ook lokaal in de perceelteams.”

Teams

Zo'n perceelteam wordt gevormd nadat een stuk grond is aangekocht. Het zijn mensen uit de directe omgeving die meewerken aan het maken van een beheerplan en ook met de uitvoering ervan, samen met de boer en andere vrijwilligers. **Hoekstra**: “De een heeft verstand van communicatie, de ander van biodiversiteit en hoe je de bodemkwaliteit monitort. Verder zijn er centrale teams die zich met landelijke issues bezighouden, zoals de financiën, de grondaankopen, ICT, administratie en beheer en ontwikkeling.”

Groeien

De uitdaging van Land van Ons is door-groeien. “Er is veel grond nodig voor herstel van biodiversiteit. Gelukkig zijn er genoeg boeren die daaraan willen bijdragen: starters, maar ook bijvoorbeeld een boer die wil extensiveren en een stuk grond van ons erbij pacht. Of een ouder echtpaar zonder opvolger dat hun bedrijf graag aan ons verkoopt. Wij zoeken dan naar een match met een boer uit ons netwerk. Veel boeren zijn ook gewoon natuurliefhebbers.”

Als burger meedoen aan herstel van biodiversiteit

Land van Ons koopt namens de deelnemers landbouwgrond op. Daar worden landschap en biodiversiteit hersteld en kunnen pachters rendabel boeren. Iedereen kan mede-eigenaar worden van de grond en invloed uitoefenen in de coöperatie, met een minimale inleg van € 40 voor twee jaar.

www.landvanons.nl

In deze rubriek laten we experts aan het woord die een heldere visie op het thema hebben, die inspirerend kan zijn voor anderen. Wat is hun visie op plattelandsvernieuwing en veerkrachtige dorpen en waarin lopen dorpen voorop?

Op het platteland slaan vrouwen vaak de brug naar de wereld

Bettina Bock

Boerderijwinkel Heijnen in Roggel (L)

Als hoogleraar Inclusieve Plattelandsontwikkeling weet **Bettina Bock** (62) als geen ander te duiden wat er speelt buiten de steden en waarin de dorpsbewoners vooroplopen.

Tekst: Karin Wesselink
Fotografie: Janita Sassen (portret) en Stefan Koopmans (winkel)

“Ik had het idee dat ik mensen interessanter vond dan bomen. Dus na de propedeuse tuin- en landschapsarchitectuur aan de Universiteit van Wageningen, koos ik voor sociologie. Binnen de sociologie houden we ons bezig met drie grote thema's: wat houdt een samenleving bij elkaar, wat zorgt voor conflicten, verschillen en ongelijkheid en wat zijn de ontwikkelingen door de tijd heen? Aan het begin specialiseerde ik me in loopbaanverschillen tussen mannen en vrouwen. Toen ik in 1991 in Umbrië ging wonen, onderzocht ik daar de positie van boerinnen op het Italiaanse platteland. Het was toen vrij nieuw dat zij een eigen bedrijfsactiviteit ontwikkelden. Ze begonnen bijvoorbeeld met de verkoop van groenten, wijn of kaas en deden iets in het toerisme. Ze gingen kamers verhuren en kookten voor de gasten met eigen producten. Ik herinner me ook een interview met een vrouw die een kastanjeboomgaard startte en op zoek ging naar allerlei producten met kastanjes

waarmee ze een eigen lijn kon opbouwen. Wat deze vrouwen gemeen hadden was enerzijds de wens naar een eigen professionele identiteit en anderzijds het vermogen om het platteland op een nieuwe manier te vermarkten en als producent de directe relatie met de consument te zoeken.

In Nederland schreef ik mijn proefschrift over de betrokkenheid van vrouwen bij de plattelandsontwikkeling. Want één ding was wel duidelijk: ook hier zijn boerinnen niet alleen 'de vrouw van de boer'. Zij ontwikkelden vaak nieuwe activiteiten aanvullend aan het boerenbedrijf, maar die nieuwe activiteiten en eigen positie werden niet vanzelf gewaardeerd. Er was weerstand vanuit die boeren die vonden dat ze genoeg zouden moeten kunnen verdienen met de primaire productie. Een 'echte' boer zou dat niet nodig moeten hebben. Maar we zien natuurlijk wel vaker dat diegene met de echt innovatieve ideeën in eerste in-

stantie weerstand ondervindt. Opvallend is dat de vrouwen ondanks alle weerstand doorgingen en hun vernieuwende ideeën ontwikkelden, door een brug te slaan tussen de wereld van de landbouw en de wereld daarbuiten.

In de jaren negentig onderzocht ik de mate waarin vrouwen mochten meepraten en -denken over bijvoorbeeld het reconstructiebeleid [ruimtelijke vernieuwing van het buitengebied in de veedichte concentratiegebieden]. Ik zag dat zij slecht vertegenwoordigd waren en ze hadden nauwelijks positie in belangenorganisaties. Dat laatste is nog steeds het geval. Het overheidsbeleid voor plattelandsvernieuwingsbeleid is traditioneel gericht op de agrarische sector, nauwelijks op de leefbaarheid. De organisaties voor plattelandsvrouwen zetten zich juist sterk in voor leefbaarheidsthema's zoals onderwijs, woningbouw en sociale samenhang.

De enorme veerkracht van dorpen en wat ze met elkaar voor elkaar krijgen, bewonder ik. Ze pakken op wat de overheid laat liggen en dat komt voort uit liefde voor het gebied en het landschap. Doordat je je inzet voor je eigen leefomgeving, leef je daar prettiger. Omdat je je belangrijk en nuttig voelt. Als het puur een plicht zou zijn, wordt het lastig. Juist met elkaar plezier hebben, vieren wat je voor elkaar hebt gekregen: dat is de sociale motor. Ik wil niet beweren dat er in de stad geen initiatieven worden genomen om de leefbaarheid te vergroten, maar in dorpen gaat het meer uit vanuit het gezamenlijke gevoel, als gemeenschap; door het ons-kent-onsgevoel. Dat is wel typisch dorps, ook omdat sommige mensen er hun hele leven wonen, zelfs generaties lang." ■

Mensen willen niet dat vóór hen wordt beslist

Dorpen lopen voorop in het zelf ontwikkelen van in initiatieven voor de leefomgeving. **Miranda Mulder** en **Tom Jannink** van AnnoNu adviseren dorpen bij participatieprocessen, met als motto 'naar de kracht van de kern.'

Miranda Mulder

Tom Jannink

Tom: "Wij zien in kleine kernen een enorme bereidwilligheid om de leefbaarheid in te verbeteren. Zo zijn er ontelbaar veel initiatieven om zelf iets te doen aan het tekort aan woonruimte voor jongeren. Denk aan starterswoningen op een boerenerf. Of denk aan bewoners die een andere functie aan een leegstaand kerkgebouw weten te geven, bijvoorbeeld voor ontmoeting of zorg."

Miranda: "We komen in dorpen waar mensen iets voor de toekomst willen doen, maar niet als dat vóór hen besloten wordt. Mensen houden er bijvoorbeeld niet van een zonnepark opgedrongen krijgen, maar dat betekent niet dat ze tegen duurzame energiebronnen zijn. Ze zetten soms zelfs een coöperatie op waar iedereen in het dorp iets aan heeft, zoals in Aadorp."

Tom: "Er komt veel op dorpsbewoners af, de ene crisis na de andere verandering. Mensen zijn bereid tot veranderen als ze ruimte en vertrouwen krijgen, vanuit de gedachte: 'het is ónze leefomgeving en wij kennen de kracht van het gebied'."

Miranda: "Het Twentse 'noaberschap' is nog steeds heel levendig. Als die basis in het dorp goed is, zit er heel veel veerkracht. En dan zie ik ook dat het gevoel van dorp versus overheid verandert. Dat er ineens mensen opstaan om de dorpsraad te versterken en elkaar daarin meenemen omdat het persoonlijk wordt. Als een instantie vraagt mee te denken over de toekomst van het onderwijs, dan kunnen mensen al snel denken dat er toch niets mee wordt gedaan. Maar als de leerkracht van je kind het vraagt, dan zit je er." ■

Wonen in de school in vier Venrayse kernen

“De voorzitter stond zelf te stukadoren”

Natuurlijk bleven de gietijzeren kapstokhaakjes bewaard, net als het graniet in de gangen en de nisjes waar vroeger heiligenbeelden in stonden. In vier Noord-Limburgse dorpen in de buurt van Venray zorgen bewoners zelf dat leegstaande schoolgebouwen tot appartementen worden omgetoverd. Toeval? Of beleid? “De wereld verandert elke dag, dus moet je mee veranderen.”

tekst: Karin Wesselink
fotografie: KNHM en project De Stek, Castenray

Onderling werd en wordt er heel wat gebeld, geappt en koffiegedronken tussen de vier besturen van de Venrayse kernen Castenray, Veulen, Geijsteren en Vredepeel. Alles om maar niet twee keer het wiel uit te hoeven vinden, want ze hebben een gedeelde missie: woonruimte creëren binnen hun dorpsgrenzen. Zo'n tien jaar geleden viel het Bert Arts (68), voorzitter van ontmoetings- en woonzorgcomplex De Stek in Castenray en altijd werkzaam geweest in de gezondheidszorg, weer eens op wat de gevolgen zijn van het overheidsbeleid. "In ons dorp woonde een vrouw die niet meer thuis kon wonen en naar een verpleeghuis in Venray moest verhuizen. Elke donderdag kwam ze op haar scootmobiel, door weer en wind, om met haar buurt- en leeftijdsgenoten te kaarten. En dan weer terug. Dat moesten we toch eigenlijk niet willen? Iedereen wist dat de vergrijzingsgolf eraan zou komen, maar de regering deed niets op het gebied van huisvesting. Sowieso hangen kleine dorpen er een beetje bij."

Noten kraken

KNHM-adviseur Peter van Melik (74) weet nog goed dat hij het plan voor De Stek voor het eerst onder ogen kreeg: als een van de vele aanmeldingen voor Kern met Pit, de jaarlijkse leefbaarheidswedstrijd van KNHM foundation waar bewonersgroepen kunnen rekenen op tips, advies en contacten om hun buurt beter te maken. "Ik weet als KNHM-adviseur dat zich in Limburg altijd veel projecten aanmelden, omdat hier een enorme gemeenschapszin heerst." Het idee om een leegstaand schoolgebouw te transformeren naar appartementen won de Gouden Pit dat jaar. Zeer terecht, volgens Van Melik. "Voor mijn pensioen was ik gemeentebestuurder in Horst. Uit die tijd kan ik me niet herinneren dat er ooit soortgelijke plannen binnenkwamen. In Horst was altijd vrij veel ruimte voor particuliere woningbouw, de behoefte aan sociale woningbouw was er minder. Maar nu moet er veel meer voor senioren gebouwd worden, in het hele land. Zo hoeven senioren niet naar een verpleeghuis tien kilometer verderop." Hij volgde het project de afgelopen jaren op de voet en was bij de opening in 2019. "Geweldig hoe een trouwe groep vrijwilligers met elkaar van alles voor elkaar wist te krijgen. En de voorzitter stond zelf te stukadoeren. Bovendien werd alles heel goed gedocumenteerd en ter beschikking

"In eerste instantie had het bestuur geen rekening gehouden met de inrichting van de buitenruimte"

gesteld aan opvolgende initiatieven in aangrenzende dorpen." Die ervaringen delen vindt Arts belangrijk. "Het is een kwestie van een lange adem hebben. Ik heb heel wat noten moeten kraken, maar nu gaat de medewerking vanuit de gemeente veel beter."

Buitenruimte

Van Melik ziet ook een omslag in de samenwerking met de gemeente. "Als je bijvoorbeeld mantelzorger wordt van je ouders, mag je tegenwoordig in je tuin een *tiny house* neerzetten. En ook voormalige boerenbedrijven krijgen makkelijker toestemming om woonruimte te creëren." Ging het schoolgebouw in Castenray nog voor anderhalve ton van de hand, de andere drie wisselden voor een symbolische euro van eigenaar. Ook verstrekte de provincie een subsidie voor de drie latere initiatieven. Van Melik: "Een ander leerpunt: in eerste instantie had het bestuur geen rekening gehouden met de inrichting van de buitenruimte.

Daar hebben we vanuit KNHM toen over meegedacht en geholpen geld te vinden voor het toegankelijk maken voor rolstoelen, een groot tuinhuis met een overkapping en een moestuinbestemming. De andere drie initiatieven namen dit vanaf het begin mee in hun plannen en begroting."

Even langs fietsen

Ook in Veulen stond het schoolgebouw leeg, sinds 2014. "Er waren al verschillende plannen, maar niks lukte. Bert zat me al een tijdje te pushen dat we hier hetzelfde moesten doen als in Castenray en dat is uiteindelijk ook gelukt!", vertelt voorzitter van Stichting Antoniusshof Annie Timmermans (61), zelf oud-leerlinge van de Sint Antoniussschool. Ze herinnert zich uit die tijd nog altijd de granieten gangen en de gietijzeren kapstokhaakjes. "En de nissen met heiligenbeelden. Deze elementen blijven allemaal, alleen de hoge plafonds worden lager gemaakt, want dat is beter te verwarmen."

Als ambtenaar bij de gemeente kwam ze altijd al bij dorps- en wijkraden en zo kende ze Bert Arts. “Maar ook omdat hij een neef van mijn moeder is. Het is heel fijn dat we van elkaar kunnen leren en dat de lijntjes zo kort zijn. Je kunt beter elkaar bellen dan de gemeente, want daar kom je al snel in de ambtelijke molen, zelfs als je thuis bent in die wereld. Straks heb ik een afspraak met Bert en eergisteren sprak ik Toon. Ik moest toevallig voor iets anders naar Vredepeel en dan fiets ik ook even naar de school daar om te kijken naar de verbouwing.”

Contact weg

Met Toon van Hoof (68) van Stichting Regina Pacis heeft Annie wel eens een uur zitten bellen toen ze haar twijfels had over de financiële haalbaarheid. Van Hoof startte 45 jaar geleden een varkenshouderij in Vredepeel en was altijd al actief in allerlei besturen. Sinds een paar jaar zijn de stallen van zijn zoon. En hoewel hij hier nog steeds regelmatig in te vinden is, houdt hij zich nu vooral bezig met de transformatie van de school in zijn dorp tot vier sociale huurwoningen. Hier niet alleen voor senioren dus, maar juist ook voor jongeren. “Ons dorp werd flink wakker geschud toen de school sloot. Want dan valt het eerste contact tussen ouders op het schoolplein weg en wordt ook de onderlinge betrokkenheid kleiner. Het initiatief in Castenray was voor ons zéker aanleiding om ook zoiets te doen. Dat wat zij kunnen, kunnen wij ook.”

Investeren

Maar eenvoudig bleek het niet. “De overheid trekt zich steeds meer terug, en ook de banken. Die hebben de laatste jaren zoveel regels opgelegd gekregen en zijn huiverig voor witwassen. Als stichting is het heel moeilijk om een betaalrekening te krijgen, laat staan een hypotheek. En woningcorporaties vertikken het om in kleine dorpen te investeren. Ja, dan moet je als dorp zelf initiatief nemen. Want ik geloof dat alles is op te lossen, als je maar blijft zoeken. En je moet in beweging blijven. De wereld verandert elke dag, dus moet je mee veranderen.” Met obligaties haalden ze 100.000 euro op. “Ik heb elf kleinkinderen en heb voor ieder twee obligaties op hun naam gezet. Er zijn er meer die dat gedaan hebben. Ik tipte Annie meteen: in jullie dorp zit vast geld zat. Probeer ook zoiets!” Er meldde zich een investeerder uit het dorp die anoniem wil blijven en zo kwam de nog ontbrekende anderhalve ton beschikbaar. Op nieuwe regel beginnen. Ook bestuurlijk heeft hij heel wat geleerd. “Er is natuurlijk een raamwerk van wetten en daar moet je je aan houden. Maar wat de kunst is: zorgen dat de ambtenaren je gaan vertrouwen en ervaren dat er vanuit het dorp oplossingen komen voor uitdagingen of problemen. Dan kun je goed samenwerken en gaan ambtenaren en burgemeesters jou bellen of je wilt meedenken en gaan ze faciliteren. Dat is een heel ander vertrekpunt dan dat jij hen belt omdat je iets van ze wilt.”

In september zullen de appartementen in Vredepeel bewoonbaar zijn. Er waren heel wat gegadigden, een puntensysteem maakte de toewijzing eenvoudiger. De gelukkigen zijn twee jongeren uit het dorp, een ouder echtpaar uit Rotterdam dat daarmee tegenover hun dochter komt te wonen zodat zij kan mantelzorgen, en in het vierde appartement komt een jong stel waarvan de vrouw in het dorp heeft gewoond en graag terug wilde komen. Hamvraag aan Van Hoof: zou hij ooit zelf in zo'n appartement willen wonen? “Als het me gegeven is, zeker!” Bert Arts komt nu al om de dag in De Stek. “Het is zo'n vijfhonderd meter van deur tot deur. Ik sorteer het vuilnis en zet het aan de straat. Ik houd de tuin bij en als er iets stuk is, dan knap ik het op. Ik wil zéker in het dorp blijven wonen, want oude bomen moet je niet verplanten.”

“Je moet als dorp zelf initiatief nemen en in beweging blijven”

Project De Stek, Castenray

In Vredepeel wordt de oude school verbouwd tot vier sociale huurappartementen. Initiatiefnemer van het project Alex Vreugdenhil leidt adviseurs van KNHM rond tijdens hun landelijke netwerkdag.

135 jaar KNHM:

29 augustus: nieuwe naam!

KNHM bestaat 135 jaar
en ... vernieuwt!

Na 135 jaar kiezen voor een nieuwe naam is nogal wat. Vooral als de historie van de organisatie je dierbaar is. Toch is dit wat we doen. De 'tongbreker' KNHM wordt een naam die uitdrukt wie we zijn en wat we doen, die bij ons past en ons herkenbaar maakt bij bewoners, onze adviseurs en de professionals die met buurtinitiatieven te maken hebben. Op 29 augustus maken we onze nieuwe naam bekend!

We doen het al 135 jaar: onze leefomgeving verbeteren. Met steeds meer accent op ondersteuning van actieve bewoners die zelf hun leefomgeving groener, duurzamer, socialer willen maken. De afgelopen decennia deelde KNHM met Arcadis een **gezamenlijke ambitie**, die nog steeds volledig overeind staat en misschien zelfs toeneemt. In deze tijd groeit immers het besef dat we goed voor onze aarde en onze omgeving moeten zorgen.

De maatschappij staat voor grote uitdagingen, en bewoners pakken daarin hun rol. Mensen die zelf beseffen dat zij medeverantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de samenleving, de solidariteit en de leefbaarheid. Ze weten: wij hebben hier een taak en we kunnen het ook, met een beetje hulp. Overheden en bedrijven zien ook steeds meer heil in samenwerking met bewonersgroepen, vanwege hun grote hoeveelheid kennis en ervaring. En wij, KNHM? Wij hebben een unieke positie: onze vrijwilligers ondersteunen initiatieven, met inzet van Acadianen. Voor korte of langere tijd, **onafhankelijk, betrokken, dichtbij en gelijkwaardig**. Wij hebben daarvoor de mensen en de tijd. Wij gaan naast de initiatieven staan en lopen een tijdje mee, belangeloos. We hebben daarmee een coach- en adviesfunctie die zeer wordt gewaardeerd, met een bepaalde informaliteit. Er ontstaat een heel positieve dynamiek met de initiatiefnemers. En hier gaan we volop mee door!

Mijn wens voor de komende tijd is dat wij dit unieke karakter behouden, maar ook dat we nog meer dorpen, buurten, steden bereiken die ons nog niet kennen of weten te vinden. Eigenlijk zou iedereen in Nederland moeten kunnen profiteren van onze kennis, onze programma's en ons netwerk! Met onze jubileumconferenties komt dat doel dichterbij.

Jitske Tiemersma,
directeur KNHM

13 september

Landelijke jubileumconferentie
'Ruim baan voor geitenpaadjes'

Hoe zorgen we er als professionals voor dat de geitenpaadjes die initiatiefrijke bewoners zelf aanleggen, lekker blijven lopen? Hoe versterken we de energie en inzet van bewoners om hun leefomgeving te verbeteren en hoe laten we hun betrokkenheid floreren? Hoe kunnen we obstakels uit de weg ruimen om initiatieven de ruimte te geven? Dat is het onderwerp van onze landelijke jubileumconferentie, waar KNHM (onder een nieuwe naam) bestuurders, beslissers en deskundigen in het werkveld van bewonersinitiatieven bijeenbrengt. Met inspirerende sprekers van ver over zee, en mooie voorbeelden van heel dichtbij.

Oktober en november: 12 provinciale conferenties

We doen de landelijke conferentie dunnetjes over met de 'couleur locale' van onze regionale adviseursteams. Ten slotte gaat het om 'wat je weet', maar ook om 'wie je kent'. Samen bespreken we hoe we met elkaar de hobbels kunnen wegnemen die al die inventieve bewoners op hun geitenpaadjes tegenkomen. Welke dat zijn? Dan vertellen we op die dag.

Krachtige ondersteuning van initiatieven in dorpen en buurten

een feestelijk najaar!

Motivaction-onderzoek:

Wat weten we over actieve bewoners?

Hoeveel mensen in Nederland zijn actief in hun leefomgeving? Wat doen ze? Wat willen ze en waartoe zijn ze bereid? Wat vinden ze belangrijk? Dat hebben we onderzoeksbureau Motivaction breed laten onderzoeken.

De zeer boeiende landelijke resultaten maken we bekend op de jubileumconferentie op 13 september.

En de cijfers per provincie? Die zijn er ook. We delen ze in oktober en november op de provinciale bijeenkomsten.

Reizende tentoonstelling

De Nederlandsche Heidemaatschappij (kortweg: Heidemij) kwam er in 1888 voor de ontginning van de woeste gronden. KNHM en Arcadis, beide voortgekomen uit de Heidemij, hebben samen een prikkelende tentoonstelling laten maken over het verleden tot het heden. Die doet dit jaar alle grotere kantoren aan en eindigt in Amersfoort, om daar te blijven. Meer weten over onze roots? Ga naar www.knhm.nl/historie

HEB JIJ EEN GOED IDEE VOOR JE BUURT?

KOM IN ACTIE EN SCHRIJF JE IN VOOR KERN MET PIT!

Schrijf je in voor Kern met Pit editie 2024!

Van 1 september tot 1 november 2023 kun je je als bewonersgroep weer inschrijven voor Kern met Pit editie 2024.

Meer dan tweeduizend bewonersgroepen hebben de afgelopen edities met succes aan Kern met Pit deelgenomen. Ze legden een buurtbos aan, restaureerden een molen, of realiseerden speel-, sport- en rustplekken waar mensen van jong tot oud kunnen bewegen en elkaar ontmoeten. Heb jij ook een goed idee voor je buurt?

Schrijf je dan in voor editie 2024. Dat kan in september en oktober van dit jaar.

Ga naar kernmetpit.nl en volg de aanwijzingen op de pagina Hoe doe je mee

Ben jij op de hoogte?

Heb je toegang tot alle actuele informatie voor de dorpen, wijken, buurten waar bewoners hun krachten bundelen en hun omgeving leefbaarder maken?

Mis het niet en meld je aan voor de nieuwsbrief van KNHM

Je ontvangt:

- tips en trucs voor samenwerking in je buurt of dorp
- de meest recente informatie over nieuwe regelingen en inzichten
- inspirerende verhalen over bewonersgroepen
- slimme oplossingen in workshops en (gratis) webinars
- antwoorden op de meest gestelde vragen!

En natuurlijk actuele ontwikkelingen zoals onze nieuwe naam en jubileumactiviteiten!

JA, ik wil KNHM blijven volgen.

Scan de code of ga naar www.knhm.nl/aanmelden-nieuwsbrief/

knhm
foundation

Krachtige ondersteuning van lokale initiatieven

Wij versterken mensen met plannen voor hun eigen omgeving. Samen werken we in heel Nederland aan krachtige dorpen en buurten.